

טיב הקהילה

ב"ד

לך-לך
ח' חשוון תשפ"ה

המסע לפי אופק דושימי

זמני הדלקת הנרות ומצ"ש

הרה"ג 4:08
מוצ"ש 5:22
ר"ת 6:01

סוף זמן קריאת שמע ותפילה

סוק"ש א' 7:56 | סוק"ת א' 9:05
סוק"ש ב' 8:40 | סוק"ת ב' 9:34

הומביס לבי שיעון הורף

גיליון מס':

756

יו"ל ע"י קהילת שבת בית ד'

בנשיאות מורנו ורבנו הרה"צ

רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

טיב הפרשה

מתפלל אין זה מתוך הכרה שלימה שהכל תלוי בגזירת הבורא ואין תקוותו שלימה בהקב"ה ותפילתו הוא כאחד האומר 'אם לא יועיל לא יזיק...' ובתפילה כעין זה לא השיג הקב"ה את תכלית רצונו, כי יודע אלקים שגם אחר שיזכה לישועתו יטיל ספק בכח התפילה ויטעה לחשוב שמה היתה ישועתו באה בלאו הכי, ועל כן משהים מן השמים את ישועתו, כדי שינסה כל יתר השתדלויותיו, וכשיוכח שאין ממשות בכל אלו, ויבין שרק הש"ת הוא זה שביכולתו להושיענו, אז בהכרח יתעורר נקודת האמונה הטמונה בבנינו נפשו וישים תקוותו רק בהש"ת ותהיה תפילתו מעומק הלב, ואז אכן יזכה לישועתו.

וכמאמרו של הרה"ק מרוזין ז"ע, על מאמר הכתוב (תהלים יג ב ג): 'עד אנה ה' תשכחני צנת עד אנה תסתיר את פניך ממני, עד אנה אשית עצות בנפשי, שיש בו רמז על האדם המצפה לישועה והיא בוששת מלבוא וכשמתאונן על כך ושואל את בוראו 'עד אנה ה' תשכחני' כי נראה לו המצב כשכחה 'צנחית', 'עד אנה תסתיר פניך ממני' יש לו להשיב לעצמו שכך יהיה 'עד אנה אשית עצות בנפשי' - כל עוד שאתן עצות טבעיות לנפשי, כי זוהי הוכחה שאין כל תקוותי בך, אבל אחר שאבין שאין ממשות בכל ההשתדלויות וההתבולות ואין הישועה תלויה כי אם ברצון הבורא ואין עצה לאדם כי אם להשים תקוותו בה, אז כשתהיה תפילתו מתוך אמונה בהירה אכן ישיג את מבוקשתו.

ואפשר שזוהו כוונת המאמר המובא במדרש (דברים רבה ואתחנן ב): 'א"ד חייא רבה כתיב (תהלים כז): 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' הוי מתפלל וחוחר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך, כי האמת שיש כח בתפילה להיענות תיכף ומיד, ולכן תיכף כשמתעוררת צרה על האדם אומרים לו: 'קוה אל ה'! ואם אחר שהתפלל רואה שעדיין לא נענה, אות הוא שעדיין אין כל תקוותו בה, ולכן עצתו להתאמץ באמונה, ואחר כך לנסות שוב להתפלל, ולכן אומרים לו: 'חזק ויאמץ' - חזק ואמץ עצמך באמונה, ולאחר מכן 'קוה שוב אל ה'! אולי כעת כבר זכה לאמונה בהירה, ואז כשומרים לו לחזור ולהתפלל, מוסיפים ואומרים לו: 'הוי מתפלל וחוחר ומתפלל' - שאם גם תפילתו זו לא תעשה רושם יתחזק ויתפלל שוב ושוב, כי עצם התפילה היא ביטוי של אמונה, כי אלמלא האמונה לא היה מתפלל, וכשמתפלל שוב ושוב הרי הוא כמשנן אמונה, זוהי סגולה שיבוא לידי בהירות האמונה, וכמאמרו של הרה"ק רבי משה מקאברין לפרש בדרך רמז את מאמר הכתוב (תהלים קט, י): 'אמנתי כי אדבר' - זכיתי להיות מאמין בהש"ת כי דיברתי ושיננתי לעצמי מאמרי אמונה, כי שינון האמונה היא המולידה אותה בנפש האדם ולכן מבטיחים אותו חז"ל ואומרים לו: 'יש שעה שיתנו לך' - כי בסופו של דבר אכן תזכה לאמונה בהירה, ואז תזכה שתפילתך תעלה לפני שוכן מרומים ותפקד לטובה בישועה ורחמים.

תכלית הצרת - אמונה ותפילה

כי שמע ה' אל עניך: (טז יא)

בחרגם אונקלוס תירגם תיבת 'עניך' - 'צלותיך' והיינו 'תפילתך', ובמושכל ראשון אין פירושו מובן, שכן כפי שכל בר בי רב מבין ש'ענינו' לתפילה הם שני ענינים נפרדים, ענינו יכולה לשמש כסיבה לתפילה, אבל אינה עצם התפילה.

אולם יש לומר, שתכלית רצונו יתברך בהביאו צרה על האדם הוא שיעורר אמונתו ותקוותו בהש"ת ויתפלל לפניו, וכיון שתכלית העינו היא התפילה שפיר נוכל לומר שהענינו הוא כחלק בלתי נפרד מן התפילה, ולפרש שתבת 'עניך' קאי על התפילה.

וגם גופו של מקרא מעיד על כך באמרו: 'כי שמע ה' אל עניך' ולכאורה יפלא מה ענין שמיעה אצל עינו? והוי לי למימר 'כי ראה ה' את עניך', אם לא שביקש הכתוב להריענו שאין העינו כי אם לתועלת הדבר התלוי בשמיעה, והיא התפילה.

ובזה יתיישב קושיא ידועה על הפוסקים הסוברים שמצווה על האדם להתפלל בעת צרה (ראה דברי הרמב"ן בהשגותיו על הרמב"ם בספר המצוות, וראה באר היטב א"ח סימן קו ס"ק א), שהרי הדבר נראה כמי שאינו מקבל עליו גזירת הבורא ב"ה, וכמי שאינו מאמין בגזירתו הם לטובת האדם, ולמה עוד ייחשב הדבר למצווה? אולם לדברינו הדברים מובנים שכן אין הקב"ה חפץ שיהיה האדם שרוי בצרה, ותכלית הצרה אינה כי אם שיבוא האדם לידי תפילה, ויעיד בכך שהכל תלוי בגזירת המלך העליון, אם כן שוב אין התפילה נחשבת כרצון מנוגד לרצון הש"ת להיפך הרצון העליון הוא שהצרה תבטל, ומתאווה הוא לאותה תפילה שבאמצעותה יושלם רצונו.

ואפשר שהתרגום פירש את פירושו דוקא בענינה של הגר המצרית כדי לגלות לנו שענינו זה אינו דוקא בצדיקים שעל תפילתם כבר אמרו חז"ל (יבמות סד): 'הקב"ה מתאווה לתפילתן של צדיקים, אלא גם באנשים פחותים שאינם מוגדרים כצדיקים גם אצלם שייך ענין זה, אמת הדבר שתאוותו של הקב"ה לשונעת הצדיקים היא חזקה ביותר וכנזכר במאמר הנ"ל, אבל גם על יתר הברואים חס בוראנו וחפץ להחזיר בהם את האמונה שהוא זה הגודל והכל תלוי ברצונו, ולכן מסבב שיבואו לידי מצוקה ויתפללו לפניו וכשיושעו בפקודתו יוכחו שתפילתם עשתה רושם ורק מפני שנתרצה הבורא יצאו מצרה לרווחה.

ואל לך לתמוה על כך שרואים לפעמים איך אנשים שרויים בצרה תקופות ממושכות וגם אחר שהפצירו בתפילה עדיין ישועתם מתבוששת מלבוא ואינם זוכים במהרה לאורה, ואם כדברינו שתכלית הצרה היא שיפנה האדם אל בוראו כבר היה מן הראוי שיראו בישועתם, אמנם צריכים אנו לדעת שהקב"ה הוא בוחן כליות ולב והוא היודע אם תפילתו של אדם הוא מתוך אמונה כנה ובהירה או לא, כי לפעמים גם אם האדם

טיב המערכת

• ותקל גבידתה בעיניה •

ידוע הסיפור עם הבעל התניא זיע"א שהיה אוסף כסף לצרכי צדקה והנה פעם אחת נצרך לסכום גדול והלך עם גבאי הצדקה להתדפק על הדלתות כדי לזכות את עם ישראל במצוה החשובה, ובהגיעם לארמון יפה דילגו הגבאים על הארמון בטענה שבעל הבית הוא קמצן גדול ואינו נותן צדקה, אך הבעל התניא התעקש להיכנס לבית העשיר, וכאשר שמע העשיר את מסרת בואם הלך לכספת והוציא משם אגודה שחוקה ומסרה לידם הגבאים כעסו על הבזיון, אך הבעל התניא לקח את המטבע והודה לבעל הבית במילים נרגשות וברכו בברכות לרוב והלך, והנה העשיר רודף אחריהם ומבקש להוסיף עוד מטבע קטנה, והבעל התניא שוב מודה לו ומברכו, כך חזר הדבר ונשנה כמה פעמים עד שהעשיר נתן את כל הסכום הדרוש.

בפרשתנו אנו פוגשים שתי התייחסויות שונות לקבלת מתנה, אברהם אבינו לעומת שפחתו הגו, אצל הגו נאמר 'זוהיא כי הרתה ותקל גבידתה בעיניה, ורש"י מסביר 'אמרה: שרי זו אין סתרה כגלויה, מראה עצמה כאילו היא צדקה ואינה צדקה, שלא זכתה להריון כל השנים הללו, ואני נתעברתי מביאה ראשונה, ולעומתה, אברהם אבינו, כשהקב"ה מודיעו שיחיה לו בן מאשתו שרי, אמר 'לו ישמעאל יחיה לפניך, ולמה הוא אומר כך? מסביר רש"י שאברהם אבינו חשב 'איני כדאי לקבל מתן שר כזה, למרות שהיה כבר בן תשעים וחשע שנה, ומאז היוות בן שלוש עבד את הבורא במסירות, לא חשב לדגוע שמגיע לו משהו, אבל הגו, כשרק קיבלה איזה גדולה מיד חשבה שהיא טובה וחשובה, ואפילו יותר משרה אימנו, והכל מגיע לה.

כך זה בין בני אדם, כשמישהו חושב שהכל מגיע לו, אנשים מואסים בו ומתרחקים ממנו, וכך זה גם כלפי שמיא מי שחושב שהכל מגיע לו, הקב"ה מואס בו, אבל מי שממעט עצמו ומרגיש שלא מגיע לו כלום והוא זוכר להודות להש"ת על כל מה שנתן לו, הקב"ה רוצה לתת לו עוד ועוד, וכך יאה ורואי לדועו של אברהם שאמר 'זאנכי עפר ואפר'.

(לפי טיב תורה-לך לך)

ניתן לשמוע את שיחותיו של מורנו ורבנו שליט"א • במספר מיוחד וישיב

באידיש: 073-2951321 • בלשון הקודש: 073-2951320

עדכוני שיחות: 0534-100024

טיב
ההודעות

י"ד הועדה הרוחנית ר' יעקב רבינוביץ | עורך: ש. גולדשיין

הכנה לתפילה

א. היה צריך לנקביו, אל יתפלל, דכתיב הכון לקראת אלקיך ישראל, וכתיב שמור רגליך כאשר תלך אל בית הא- להים [שיש לדקדק מאי קאמר, אם רצה לומר שישמור רגליו שלא יגוף באבן, מאי טעמא כשילך לבית האלהים בכל מקום שילך גמי] ולכן פרשוהו חז"ל, אמר הקדוש ברוך הוא שמור צריך בשעה שאתה עומד בתפילה לפני (ס"י צ"ב ס"א וס"ב סק"א).

ב. ונראה דהא דיליף לה מתרי קראי, דאחי לאורוי, דאם ישמור נקביו שלא יתפלל עד אשר יפנה תחילה, לא מביעיא דמקבל שטר על אשר נזהר שלא לעמוד לפניו יתברך בתפילה בגוף מלא צואה וטינופת ומי רגלים אלא עוד מקבל שטר על אשר התנאה לעמוד לפניו בגוף נקי וחשוב בלי שום לכלוך, כאדם שמתנאה ללבוש בגדים חשובים בעמדו לפני המלך, כך מתנאה בגוף נקי שהוא גם כן מלבוש נשמה בעמדו בתפילה לפניו יתברך, וגם זה בכלל הכון לקראת א-להיך ישראל שפירושו התנאה לפניו יתברך (כ"ח).

ג. יהיה זהיר מאוד לקום שעה ולפחות חצי שעה קודם קריאת השמש לבית הכנסת כדי שיהיה יוכל להכין עצמו להתפלל בציבור ובנקיות (ס"ב ס"א ס"ב סק"א).

ד. אם דבק את עצמו ואינו רוצה עתה לנקביו, זה נקרא מן הדין גוף נקי, וחלילה לאחר שוב בעבור זה זמן קריאת שמע או אפילו רק תפילה בציבור (ס"ב ס"א ס"ב סק"א).

ה. אם התפלל כשגופו אינו נקי, תפילתו תועבה, וכל ברכותיו לבטלה, ויש בתן משום לא תשא וצריך לחזור ולהתפלל (ס"א וביהל ד"ה היה צריך).

ו. "א שדווקא אם היה צריך לגדולים צריך לחזור, אבל הצריך לקטנים בדיעבד אין צריך לחזור ולהתפלל [דבקטנים אין זוחסא כל כך (ערה"ש ס"א)] ויש חולקין (ס"ב סק"ב).

ז. במה דברים אמורים שתפילתו תועבה כשאינו יכול לעמוד עצמו כדי שיעור הילוך פרסה, אבל אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה יצא בדיעבד, והיינו, מעת התחלת התפילה היה בו כח לשהות שיעור זה (ס"א וס"ב סק"ד).

ח. ומשמע מדברי המחבר שאם היה בו כח לשהות שיעור זה, אפילו אם תיכף אחד התפילה הלך ועשה צרכיו, והוא עדיין בתוך השיעור הזה, יצא בדיעבד (ס"ב סק"ד).

ט. שיעור הילוך פרסה, הוא ד' מילין, שהוא שיעור שעה וחומשו (ס"ב סק"ד).

י. והא דלא נקט בהדיא שיעור שעה וחומשו כתב בחידושי רע"א בשם הגינת ורדים שבא להורות דאף אם ע"י שיושב במקום אחד יכול להעמיד עצמו משוט יותר, מ"מ משערינו כאלו הוא מהלך, וכל שאין יכול להעמיד עצמו ולילך עד פרסה תפילתו תועבה (ביהל ד"ה שיעור).

יא. המשהה נקביו כ"ו. כתבתי במק"א אודות שהיו נקבים. ונראה שכיון שאמרו חז"ל סתם שהוא משום כל התקצו, הרי זה ככל הנכלל במסגן כל התקצו שהוא לפי דיעות הבריות, ולזה כיון שסגנון

טיב הבניין

מסעות אברהם אבינו

הטעם שהשי"ת סיבב שאברהם אבינו ירד למצרים

על ידי ירידתו למצרים היה יכול לגרש את לוט מעמו עוד כתב החתם סופר במקום אחר (חתם סופר על התורה) שהגם שאברהם אבינו פרע הקפותיו בזה ויישב את קושיית העולם למה ירד למצרים, שכל זה היה כדי שיוזכה שם לעושר וכבוד, אך באמת לו בעצמו לא נתיישב עדיין הקושיא לגמרי, כי הוא לא היה דורש כבוד וזהב וכסף, ולא זכה עדיין להבין למה באמת שלחו השי"ת למצרים.

אמנם כשראה מיד לאחר מכן, המריבה שפרצה בין רועי אברהם לרועי לוט, ובוזה מצא הזדמנות לשלח את לוט מעמו, לאחר שכבר השתוקק לזה זמן רב, עתה הבין אברהם אבינו למפרע מה היה הסיבה במה שהשי"ת גזר רעב על הארץ, והוכרח לרדת למצרים. כי דייקא על ידי זה נתן פריעה ללוט מתנות וצאן ובקר, ורק על ידי שהיה ללוט צאן ובקר, היה יכול לפרוץ מריבה בין רועי אברהם לרועי לוט, אשר בכך מצא אברהם סיבה איך לגרש את לוט ממנו. ועתה נתפיים אברהם לגמרי על מה שהוכרח לרדת למצרים מפני הרעב, כי כל זה היה שווה לו, כדי שיוכל על ידי זה לגרש את לוט מעליו.

עד כמה צריכים להתרחק ולהתבדל מרשעים ולהיזהר שלא להיכנס בוויכוחים איתם

דברי החתם סופר הללו ממש מרפסין איגרא כי רואים מזה עד כמה צריכים להתרחק מן הרשעים כי הרי השי"ת סיבב סיבות רבות כדי להרחיק את לוט הרשע מן אברהם הצדיק, ורק בגלל זה נעשה כל הרעב בארץ ישראל, כדי שאברהם אבינו ירד למצרים וירצה פריעה לקחת את אשתו, ויהיה מוכרח אחר כך ליתן מתנות גם ללוט ההולך עם אברהם, וכך יוכל לפרוץ מריבה קטנה בין אברהם ללוט, ויוכל אברהם לגרש את לוט ממנו.

על אחת כמה וכמה, קל וחומר בן בנו של קל וחומר, עד כמה צריכים אנתנו להשקיף כל הכוחות בזה להתרחק ולהתבדל מן הרשעים כמטהווי קשת, ולא להיכנס כלל וכלל בוויכוחים עמהם. וכמו שפירש"י (ג' ז) שהרועים של לוט היו רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברהם היו מוכיחים אותם על הגזל, והשיבו רועי לוט, שכל הארץ ניתנה לאברהם ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל. והכתוב אומר והכנעני והפרזי אז יושב בארץ, ולא זכה בה אברהם עדיין.

והנה הגם שרועי לוט פתחו בוויכוח ורצו לעשות עצמם צדיקים גדולים, מכל מקום אנו רואים שאברהם אבינו לא השיב להם כלל וכלל על דברי ההבל שלהם, ורק דבר אחד השיב להם בחריפות: 'הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאלה'.

והוא פלא גדול, הרי אברהם אבינו היה מגייר אנשים רבים והיה מקרב את כולם ומכניס אורחים רבים בביתו, ולמה כאן גירש את לוט תיכף ומיד, ולא ניסה לקרבו ולהחזירו בתשובה.

והביאור בזה, שדוקא הרשע שהוא מודה שהוא רשע, עליו אפשר להשפיע ולגיירו ולהחזירו בתשובה. אמנם הרשע שעושה עצמו לצדיק גדול שלא חטא מעולם, ומתחיל לנהל ויכוחים ולהביא ראיות שהוא עוד צודק במעשי הנבלה שהוא עושה, עליו אי אפשר להשפיע כלום, רק צריכים מיד להתבדל ולהתרחק ממנו כמטהווי קשת, ולא להשיב לו כלל וכלל על ויכוחיו, רק לומר לו בחריפות, 'הפרד נא מעלי'.

יעזור השי"ת, שנוצה להיות דבוק במעשי אבות ולנגיעה במקצת במעשי אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ולהתחזק תמיד באמונה שלימה, ושלא להרהר כלל וכלל אחר מדותיו של הקב"ה וכך נזכה שיתקיים גם בנג, ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה.

בפרשתו כתיב (יג א-ד) ויעל אברהם מצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה. ואברהם כבד מאד במקנה בכסף וזבוח וילך למסעיו. ופירש"י, וילך למסעיו - כשהחזר ממצרים לארץ כנען, היה הולך ולן באכסניות שלן בהם בהליכתו למצרים, למדך דרך ארץ, שלא ישנה אדם מאכסניא שלו. דבר אחר, בחזרתו פירע הקפותיו.

מקשה החתם סופר (תורת משה) מהו 'בחזרתו פירע הקפותיו', הלוא אברהם כבר היה מקודם עשיר גדול, וכל מה שהוצרך עתה לרדת למצרים היה רק כדי להשיג מזון מפני הרעב, אך טמון היה לו בשפע גדול, ואם כן איך יתכן שבעת הליכתו למצרים היה נצרך ללוות מעות מהאכסנאים שלן אצלם על הדרך.

הנסיון שהיה לאברהם כשהשי"ת ציווה אותו ללכת לארץ ישראל

ומבאר החתם סופר, דהנה אברהם אבינו היה מסתובב תמיד בכל העולם כולו, כדי לפרסם לכל באי עולם שיש מנהיג לבידת הון ומפרנס לכל בריותיו אשר ברא. והיו כל העולם שואלים לאברהם, אם הוא באמת כדברך שהשי"ת זן ומפרנס לכל, אם כן למה גזר עליך לגלות וללכת למרחקים לארץ ישראל, הרי הוא יכול ליתן לך מזון ופרנסה גם בחרך.

וזה גופא היה הנסיון לאברהם אבינו, במה שאמר לו השי"ת לצאת מארצו ולגדוד לארץ ישראל, כי זה הפריע לו לפרסם האמונה לכל באי עולם מאחר שהיו כל העולם מקשים אותו, למה ציווהו השי"ת לגדוד מארצו. והשיב להם אברהם אבינו, שהשי"ת שלחו לארץ ישראל, כדי שיוזכה שם לבנים ולעושר גדול ולכבוד. כמו שפירש"י בריש פרשתו (יב א) לך לך - להנאתך ולטובתך, ושם אעשר לגוי גדול, וכאן אי אתה זוכה לבנים. ואברכך בממון, ואגדלה שמך, שאודיע טבעך בעולם.

הנסיון הגדול שהיה לאברהם אבינו כשהוצרך לרדת למצרים

אמנם מיד לאחר מכן הגיע הנסיון השני שהיה קשה הרבה יותר מן הראשון, כי תיכף ומיד לאחר בואו לארץ ישראל נעשה שם רעב גדול, וזה היה הרעב הראשון שהיה בעולם מיום היוולדה. והוכרח אברהם מחמתן קר לרדת למצרים, כדי שיהיה לו לחם לאכול.

וכשהגיע אברהם אבינו להאכסנאים על הדרך, הקשו אותו כולם הקושיא ה"ל, אם השי"ת זן ומפרנס לכל באי עולם, אם כן למה אינו זן אותך במקום אשר ציווה אותך לגדוד לשם - בארץ ישראל, רק אתה מוכרח לרדת למצרים כדי שיהיה לך מעט לחם לאכול. אמנם אברהם אבינו היה תמים ושלם באמונתו, ולא הרהר כלל אחר מדותיו של הקב"ה, והיה אומר לכולם שהוא מאמין באמונה שלימה שסוף הכבוד לבוא ועוד יזכה לעשירות וכבוד כהבטחת השי"ת אליו.

לאחר שאברהם זכה לעושר וכבוד גדול במצרים יישב כל הקושיות באמונה שהקשו אותו אנשי העולם

ואכן בעת היותו במצרים נעשה לו הנס הגדול שנחפרסם בכל העולם שפרעה לקח את אשתו, ונעשה נס שהגיע מלאך והביא נגעים גדולים על פרעה ועל ביתו, והוכרח פרעה להחזיר לאברהם את אשתו, ונתן לו כל טוב וטוב מקנה זהב וכסף, ונעשה עשיר גדול מאד. ונתקיימה הבטחת השי"ת אליו, שיוזכה לעשירות וכבוד. וזהו מה שפירש"י, בחזרתו פירע הקפותיו, היינו שכשחזר לארץ ישראל ולן באתם אכסניות שלן שם בדרכו למצרים פירע והשיב להם על כל הקושיות שהיו להם באמונה, ונעשה קידוש ה' גדול, וראו כולם עין בעין, שברוך הגבר אשר יבטח בה, ושהשי"ת מקיים הבטחותיו, ונתון עושר וכבוד למאמינים בו.

סיפורי השגחה פריטי שנשלחו לפערכת ע"י הקוראים

אין סגולה בתורה

ברוך ה' אני יושב ולומד ועושה השתדלות לפרנסת ביתי, אבל למרות כל השתדלויות אני חי מהיד לפה ומודה לה' על כל חסדו. יום אחד קבלתי חוב מאחד מהמשרדים הממשלתיים בסכום של שלוש עשרה אלף ש"ח שלא ידעתי מהיכן אגייס כזה סכום. לא רק שעלי לגייס את הכסף, אלא שבינתיים הסילו עלי עיקולים על חשבון הבנק מה שהגביל אותי עוד יותר.

מאוחר ובדרך הטבע לא ראיתי סיכוי להרוויח כזה סכום לכיסוי החוב על ידי עבודה, פניתי לדרך שלימדונו חז"ל שכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, וקבלתי עלי עצמי עוד זמן של לימוד תורה בתור השתדלות. לא חלף יום מהקבלה המעשית ותחילת הלימוד שלי וחבר פנה אלי בתמימות אש אני מכיר יהודי שנוקק לתרומה יפה? הוא הסביר לי שקיבל ירושה של מאה ושלושים אלף שקלים ואת המעשר הוא מחפש לתת ליהודי הזקוק לסכום. התביישתי והיה לי לא נעים, אבל אמרתי לו: "זה בדיוק החוב שמגיע עלי!!! שלושה עשר אלף שקלים!!!

אם משמים גלגלו שתפגוש ותשאל אותי מכל העולם, אז אולי..." הוא היה בהלם, ואמר לי שאם אני מראה לו שזה בדיוק הסכום של התביעה אז הוא מעביר לי את כל הסכום. עוד באותו יום תיכף אחרי סדר הלימוד שלי הבאתי לו את המסמכים והוא בהתרגשות רבה שמח לכסות לי את החוב שנפל עלי.

ראיתי בחוש שמה שחז"ל מבטיחים שמעבירים ממנו עול דרך ארץ, זה כפשוטו ממש!!!

בצל המעשה: ג.ב.

- > < -

אצבע אלוקים היא

לפני החגים לקחתי את אשתי לבחור לעצמה תכשיט לחג אצל ידיד שהוא סוחר הגון. לפנינו היו זוג שהבעל ראש ישיבה חשוב. תוך כדי בחירתם את התכשיט של הרבנית לחג, ראש הישיבה שאל אותה טבעת יהלום, אם היא כבר חזרה מתיקון? הסוחר שהוא חבר שלי לא יכל להתאפק ואמר לו לספר לי את סיפור ההשגחה עם הטבעת יהלום וכך היה מעשה: הוא התלבט איזה תכשיט לקנות לרבנית ולבסוף רכש עבורה טבעת משובצת יהלומים סביב טבעת דבר לא זול בלשון המעטה, אבל רצה הרב לקיים את המצווה ולשמה את אשתו בהידור רב.

הרבנית שמחה בתכשיט היקר והנה עוד באותו יום נטרקה זלת פלדלת כבידה ביותר על האצבעות של הרבנית כאשר הטבעת החדשה סופגת את ההדף, לאצבעות שלום ואילו חלק מהיהלומים זז מעט מתוך השיבוץ!!! "אתה מבין שהתכשיט היה שליח ההשגחה העליונה להציל את האצבעות של הרבנית!?" מאז סיים הראש ישיבה ואמר, אני לא מסתכל על מחירי, אני יודע שזו השקעה ששווה יותר מזהבה!!!

בצל המעשה: ב.ט.

הפענוח לזכות את הרבים בסיפור של השגחה פריטי מופץ לשלוח אל ר' שפחה סמואל בפפסי: 15326517922 או ל: o.y.wines@gmail.com

נאה שהיה עד לה בעצמו, מוקנו מחו הגאון החסיד הגודע רבי אלעזר בריזל זצ"ל.

פעם הביא את רבי אלעזר זצ"ל וליווהו להשתתף בשמחת ברית מילה של אחד מצאצאיו שהתקיימה בבית המדרש 'תולדות אברהם יצחק דפעה"ק היה זה בערב ימיו בהיותו כבר בשנות התשעים לחייו.

בהגיעו אל האולם ניגש היישר לנכדו בעל השמחה ולאחר שבירכו בברכת 'מזל טוב' מעומק לבבו, ביקש לברר מי הוא הבעל מקרא? את הכיבודים בברית הזו?... וביקש ממנו בקשה מוזרה מעט, שכאשר יזמינו אותו ויכבדוהו בכיבוד מסוים לא יוסיפו שום תואר של כבוד לשמו כפי שנהגו לכנותו 'הרב הצדיק' וכיוצא רק כיורו: 'הסבא ר' אלעזר בריזל'...

מן הצד עמד שם חתנו הגה"צ רבי מנחם מנדל מונדר זצ"ל שהיה הסבא של הרב הגימול, וכששמע את בקשת חתנו העיר לפניו בבת שחוק, ממה שנמצא להדיא בספר 'אגודה' לאחד מן הקדמונים (גלב"ע ה' אלפי"ג ז"ד) והגה"צ רבי אלעזר זצ"ל בעצמו הדייר זה הספר והוציא לאור עולם אחר שלא נמצא ממנו בשוק. [מחבר הספר ה"ה הר"ר אלכסנדר זיסקינד בר משה זללה"ה, שקיבץ פסקים מכמה תלמידי הרא"ש וקראם בשם 'אגודה', ונזכר הרבה בבית יוסף ושאר פוסקים]. שהוא כתב (פ"ק דשבת ס"ס י"ז) ח"ל: 'לא יקרא אדם את בנו על שם אדם רשע דכתיב (משלי י"ז) 'איש רשעים ירקב' - ולכן נהגו לקרות אדם על שם זקנו, כי כל איש אביו צדיק' עכ"ל.

מבואר להדיא דינו, שפוסק לכל איש בישראל שיכול לקרות בנו על שם זקנו, וכמו שנהגו בוה. והגם שישנם רשעים שאין ראוי לקרות על שמם מכל מקום כלפי בניהם ונכדיהם הלא צריכים הם להחזיק זקנם בגדר 'צדיק', שכל איש צריך להחשיב אביו וזקנו צדיקים ולכן ראוי לקרות על שמם. - וכנראה שכל איש אביו צדיק ממנו, כסדר ירידת הדורות.

למדנו אם כן מדברי ספר האגודה שהוציאת לאור עולם - סיים רבי מנחם מנדל - שצריכים הנכדים להחזיק את זקנם בתורת 'צדיק', ואשר לפי זה שפיר ראוי לו לנכד לקרא את זקנו בתואר 'הרב הצדיק'! כשומעו זאת נענה רבי אלעזר ואמר: ידעתי שלא ישמעו לי! אך מאידך ידוע אדע כי אלו התארים אינם נכונים 'לב יודע מרת נפשו' (משלי י"ג, ו). - ברם אף פעם לא מאוחר... (סלאיז קיינמאל גישט שפעטו...!) ועדיין יכול אני להשתדל לכל הפחות מכאן ואילך, שיהלמו אותי אותם הכיבודים... יכול אני לקבל על עצמי מעתה להיות צדיק באמת, שכן אף פעם אין זה מאוחר! ואפילו ברשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה כמו שנפסק ברמב"ם הלכות תשובה (פ"א ה"ג).

ובכן במשך דקות ארוכות החל רבי אלעזר לפום ברעדה והתרגשות גדולה: 'לאמיר האבן אהבת ה'! לאמיר האבן יראת ה'! סקיין מאל גישט צו שפעט! איך גיי זיך יעצט נעמען! און פון יעצט וועל איך ווערן גוט!' [הבה נתחזק באהבת ה' וביראת ה'! אף פעם לא מאוחר... אתחזק מכאן ואילך להיות טוב]. כך עמד וחזר על דברים אלו פעם אחר פעם כשהכל משתאים ומתפלאים לנוכח יהודי זקן שהגיע כבר לגבורות ועדיין לא נס ליחו, ואף עד זקנה ושיבה אינו מניח עצמו חלילה ליפול בזרועות הייאוש המכלה כל חלקה טובה, וכל ליבו משתוקק למצות התשובה באמת ובתמים.

- > < -

סיפר לי מוהל אחד נאמן ומפורסם ותיק ומומחה במלאכתו, על ברית מילה אחת מיוחדת, שזיכו אותו מן השמים להתעסק בה לא רק במילת הבשר, אלא אף במילת ערלת הלב הבאה בעקבותיה, ולהשיב לב איש ישראל אובד ותועה בתשובה שלימה, כד"א 'ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך, לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך' (דברים ל' ו).

טיב גופא דעובדא הכי הוה, במסגרת מקצועו עורך מוהל ירא וחרד זה גם בריחות לאנשים מבוגרים לגרים או ליהודים שלא נימולו עדיין מסיבות שונות, כדוגמת יציאת ברית המועצות לשעבר, שמפחד מלכות רוסיה רשעה לא נימולו מאחורי מסך הברזל, וכיוצא בהם.

כשמגיע לברית שכזו, שעל פי רוב אין ענייני המצוה ותכניה מוכרים כלל לעושה, משתדל המוהל דגן להטעים בפני בעל הברית את יסודות המצוה וכוונותיה לפי דרגתו, ומלמדו להועיל מעת תחילת ברית הראשונה אשר כרת השם יתברך עם אברהם אבינו ע"ה ראש לכל הנימולים וממנו נמשך אל כל זרעו אחריו דור אחד דור, הבאים עמך בברית חותמך. וכנוסח הברכה (שבת קל"ז): "אשר קדשנו במצוותיו וציונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו". - לומר, שכל יהודי בכל מקום בעולם בהיותו | הפשך בעבוד הבא <

ברית מילה

"בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בננו, וכל אנשי ביתו יליד בית ומקנת כסף מאת בן נקר נמלו אתו" י"ב כ"ז

פשיטות הכתוב משמע שסדר ברית המילה היה שמתחילה נימול אברהם בעצמו, ואחר כך ישמעאל בננו, ורק אחר כך מל את אנשי ביתו יליד בית ומקנת כסף.

וכבר נחלקו המפרשים בזה, עיין רמב"ן ורד"ק על אתר ועוד. ויש שהוכיחו כן ממה דקיימא לן הלכתא (עב"ז כו.) 'המל ימול' דבעינן שיהא המוהל בן ברית מהול, עיין שם.

ונכלל ללמוד מכאן לימוד מוסר בכל דבר, שצריך מתחילה שיהא האדם בעצמו הדוגמא הראשונה לקיום מצוות התורה ורק אחר שיעשה בעצמו יוכל להשפיע גם על בניו ובני ביתו.

אבל אם אין האדם עצמו משמש דוגמא טובה למה שדורש מאחרים אין בכוחו להשפיע עליהם. וכמ"ש בכיוצא בזה בפרק השותפין (ב"ב טו:) 'טול קורה מבין עיניך, עיין שם.

לפיכך כאשר ראו כל אנשי ביתו של אברהם, שאף בהיותו זקן מופלג קרוב לגיל מאה, שש ושמה לעשות מצוות ברית מילה בגילה, ומל את עצמו בראשונה לפני כולם למדו אף הם לעשות המצוה ברצון. כענין המבואר בזהר הק' (ח"ג דף קל"ה): "מכאן אוליפנא כל רישא דעמא דלא אתתקן הוא בקדמיתא, לית עמא מתתקנא. ואי איהו מתתקן כולוהו מתתקנן, ואי איהו לא מתתקן בקדמיתא לא יכלין עמא לאתתקנא וכ"ו" עכ"ל.

הרי מבואר אשר למדנו ממצות ברית מילה דידך, שמתחילה צריך האדם לתקן את עצמו ורק אחר כך יוכל להורות גם לאחרים להתנהג כמותו, והיינו כדברי חז"ל הנודעים (בבא בתרא ס"ז): "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים".

[על פי 'טיב התורה' פרשא דידן]

- > < -

הרב הגה"צ רבי אליעזר גוטפרב שליט"א נולד בבית החולים 'שערי צדק' המפורסם באותם ימים לא היו משחררים את התינוק מבית חולים עד לאחר הברית לאחר שבדקו שהכל כשורה והוא בשלמות הבריאות.

בדרך כלל היה הדוקטור וולך, מנהל בית החולים המפורסם מוהל בעצמו את כל התינוקות שנולדו אצלו בבית החולים. ואף בלידה זו פנה הרב וולך אל אביו הגה"צ רבי שמואל גוטפרב זצ"ל, וכשדיבר עימו בענין הברית מילה הודיעו שכאן בבית החולים הוא המוהל של כל הנוגלים אצלו.

אך רבי שמואל ביקש ממנו שברצונו לקחת מוהל אחר למול את בננו, ענה לו הד"ר וולך, אם מבקש אתה לקחת מוהל אחר מסכים אני בדבר, ותוכל לקחת כל מוהל שתמצא.

והנה בהגיע יום הברית גזרה המלכות 'עוצר' בכל רחבי העיר, כידוע שמחמת מצב המלחמה הקשה באותה עת היו גוזרים 'עוצר' ונאסר באיסור חמור לצאת ברחובות העיר, וממילא לא היה שום מוהל יכול להגיע למול את התינוק, ונצרך הרב וולך להיות המוהל באותה ברית מילה.

כמוהל בקי ומנוסה ערך הרב וולך את הברית ברוב פאר והדר, עם כל המנהגים הנהוגים בה מקדמת דנא, אך תיכף עם סיום הברית יחיל 'מזל טוב' בקול רם ויצא תיכף חיש אל משרדו.

הר"ר שמואל רצה להודות לו על עריכת ברית המילה, וכראותו שכבר פנה למשרדו, יצא אחריו ונכנס אל המשרד וביקש ללחוץ את ידו בברכת 'ישיר כוח' נאמנה. אולם להפתעתו אמר הד"ר וולך איני נוהג יד אחר ברית מילה.

לפליאתו של ר' שמואל מדוע דוקא לאחר ברית המילה אינו מסכים ללחוץ יד לברכת הסביר הדוקטור הצדיק, שכשהתגורר בעיר ווינה שבאוסטריה ולמד שם את מלאכת הרפואה, וכן את מלאכת המילה, ונעשה מוהל מפורסם, היו לפעמים בריחות של יהודים מודרניים וכשלצדו ידעים לברכת 'מזל טוב' באו גם הנשים ללחוץ לו את ידו.

לפיכך נדרתי אז נדר שאיני נוהג את ידי לאף אחד לאחר הברית, לא לאנשים וכמוכן אף לא לנשים, וכך ניצול מאותו מכשול, כשכולם כבר ידעו שהרב וולך אינו נוהג יד אף פעם...

אמנם סיים הרב וולך, כשהגעתי כאן לארץ הקודש והקמתי את בית החולים 'שערי צדק' היו רובא דרובא של המשפחות חרדים יראי ה', עם כל זה 'נדר הוא נדר', ולכן מיהרתי אחר הברית אל המשרד כדי שלא לעבור על הנדר.

- > < -

סיפר לי בני הרה"ג רבי מאיר שליט"א מה"ס 'מאיר הלכה' עובדא

טיב הקהילה

מאת הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

◆ יוצא לאור בס"ד מדי שבוע בשבוע לכבוד שבת קודש ◆

ושוחחו באהבה ורעות כדרכם של צדיקים ואמר שהיות ושניהם חשובים מאוד לפנינו, אין הוא יודע להכריע למי לתת הסנדקאות, ולכן יחליטו הצדיקים בעצמם מי ביניהם יהיה הסנדק.

הצדיקים הסתודדו ביניהם דקות אחדות, כשכל אחד מהם מתעקש לכבד את דעהו, כל אחד טען שחבירו חשוב יותר ממנו ולו יאה כיבוד זה. לפתע קם הרבי מבלוזוב ואמר אל הבויאנער, הרי הכל מודים שסידור קידושין גם הוא כיבוד חשוב... אם כן קחו אתם אפוא את הסנדקאות, ואני אקח את הסידור קידושין! הכל נענו בבת שחוק לשמע דברי קדשו, כי כבר היה זקן ושבע ימים ואילו הרך הנימול זה עתה נולד... אך הבויאנער רבי

קיבל את דבריו ברצינות ושימש בסנדקאות באותה ברית. והנה למרבה הפלא האריך הרבי הקדוש מבלוזוב ימים רבים כנודע שנפטר בהיותו בגיל מאה שנים ובהגיע עת חופתו של אותו הבן היה הבלוזובער המסדר קידושין בחופתו, לשמחת לב כל המשפחה שזכרו היטב את דברו בברית המילה! בהיותו כבר למעלה מגיל שמונים אמר פעם לאדם שהזמינו לברית מילה, ונבצר ממנו להשתתף בשמחתו: לא יכולתי להגיע אל הברית, אבוא בלי נדר לבר מצוה... ואכן כעבור שלש עשרה שנים השתתף בשמחת הבר מצוה, כפי שהבטיח!

הוא חי תמיד עם אמונה פשוטה ותמימה, ולא האמין בטבעיות העולם ובהסתכלות אנושית שאדם זקן הוא קרוב נוטה למות...

רק הכל בידי שמים!
- > * < -
סיפר הרה"ג רבי דב אייכל זצ"ל מחכמי ישיבתנו "שערי השמים", והוא שמע זאת מפי הרה"ג רבי שלמה בלוך זצ"ל תלמיד חביב של מרן החפץ חיים זצוק"ל, ובסוף ימיו עלה לירושלים עיר הקודש, והיה מתפלל פה בבית הכנסת הגדול "זכרון משה". שבראדיון היה לומד בחברותא עם הגאון רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל הי"ד, והנה יום אחד הגיעה טלגרמה לראדיון, שלדבי אלחנן נולד בן למזל טוב!

נכנס אפוא רבי אלחנן אל רבו החפץ חיים עם הבשורה הטובה והמרנינה, ואמר שברצונו לנסוע לביתו כדי לערוך את ברית המילה לבנו כדת וכדין.

שאל אותו החפץ חיים: האם אתה מוזה? וכשנענה בשלילה, אמר החפץ חיים: הנה בודאי יש מוזה בעיר, ואם כן תעשהו אתה שליית ואין צורך שתיסע בעצמך בשביל הברית, תישאר נא עתה כאן בשיבת, אין זה מצדיק ביטול תורה ארוך כל כך! [החפץ חיים ידע היטב למי פוסק זאת... וכמובן אין מכאן הוראה לרבים].

חוסף כלום להקל את הכאב וכיוצא... והנה חלפו ימים מספר, ולאחר שהתאושש האיש עלה לבקר את אימו הישישה, וסיפר לה על שמחתו הגדולה שזכה לערוך בעצמו ברית מילה כאברהם אבינו בשעתו.

האם התרגשה מאוד, והחלה פתאום לבכות ולבכות, וכשכולה רוטטת מבכי פנתה לבנה ואמרה לו: עד היום נאלצתי לשתוק ולא דברתי עימך דבר מחמת ההכרח ופחד הק.ג.ב. - אך אינך יודע מאיזה משפחה חשובה באת! אביך הגדול זכרונו לברכה היה רב באתר העיירות החשובות, סבך היה מגדולי הדור צדיק מורם מעם, וכן כל זקניך מכל הצדדים למעלה בקודש. - הם בודאי התפללו שם עליך למעלה בגני מרומים, שתשוב אף אתה לצד מחצבתך, ותבוא עימם בברית ישראל קודש.

האיש שמע ונתחלחל מאוד, ועל אתר יצר שוב קשר עם המוהל הנאמן, וביקש הימנו לסייע בידו ולהשיבו לדת ישראל קודש, כי רצונו מעתה לחיות כאיש יהודי כשר וטוב! - ואכן חזר אליו המוהל שנית ועתה לעריכת ברית הפנימית של ערלת הלב... ובתקופה קצרה עזב האיש אותה נכרית, ונתהפך לאיש אחר בתשובה שלמה ורצויה. - ונתקיימה בו בפתע ובמוחש תוצאת המילה, שנכרתת על ידה ערלת הלב. כמו שפסק הגאון רבי עקיבא איגר זצוק"ל בתשובה (קמא סימן מב) על פי דברי העוללות אפרים (מאמר שצ"ב) שהמילה החיצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת הלב עיש"ה.

- > * < -

מעשה נפלא קיבלתי על טיב מידותיו התרומיות של הרבי הקדוש מבלוזוב זצוק"ל.

בהגיעו פעם להשתתף בשמחת 'ברית מילה' שהוזמן אליה, שמח לפגוש שם את רעהו הרבי הקדוש מביאן זצוק"ל, שהוזמן אף הוא להשתתף באותה שמחה.

בעל הברית שראה לפניו את שני הצדיקים מגדולי הדור, לא ידע להשיט עצות בנפשו, למי יכבד בסנדקאות?

הוא ניגש אפוא בדחילו ורחימו אל שני הצדיקים שישבו יחדיו

מוזע אברהם הרי הוא נכנס באותה ברית קודש שנכרתה עם אאע"ה. ונחרט החותם בעצם גופו ובשרו, שגם הוא נכנס ונתחבר ונתקשר בברית עליון שבין הקב"ה ובין כל איש מישראל שומר ברית קודש, (על חינוך מצוה ב ואחרונים).

פעם אחת הוזמן להכניס בברית איש מבוזר בן חמישים וארבע שנים מיוצאי רוסיה הסובייטית, אחד מן האנוסים הרבים שם שנדחו והתרחקו מה' ומתורתו ומישראל עמו, וכבר נשא אשה נכרית רחמנא ליצלן. ובעקבות התפוררותה הפתאומית של ברית המועצות, וקריסת שלטון הרשע של הקומוניזם, כשניתנה האפשרות לקיום התורה והמצוות החליט האיש שבהיותו יהודי השייך

לעם הנבחר, צריך הוא למול את עצמו ככל אחיו היהודיים.

משהגיע המוהל למעמד הברית החל כדרכו להסביר לאיש בדברי נועם וכן יסוד מצות המילה, ובגדול בערותו נצרך לספר לו מעט מיהו אותו "אברהם אבינו"... שאנו נכנסים בבריתו ממש, והאריך עימו בעניינים אלו כיד ה' הטובה עליו.

היהודי התרגש מאד מן הדברים, ובתבערת ניצוץ איש ישראל קודש שנלקח בלבבו, הצהיר בהתלהבות שחפץ הוא לערוך את הברית בבשרו בדיוק באותה צורה ובאותה מתכונת, כמו שעשה אברהם אבינו בעצמו בהיותו בן מאה שנים!

והנה נהוג אצל המוהלים העוורים בריתות בגילאים שכאלו, להזיק מתחילה מעט 'אלחוש', שהוא כמו הרדמה קטנה וחלשה כדי להפחית את עצמת הכאב. וכן עוד כמה שינויים קלים בצורת הכנת הברית לפנייה ולאחריה, כגון בתפירות קלות הנצרכות וכיוצא.

היהודי דגן שהיה אחוז התפעלות רגשי קודש מן הסיפור המדהים של הברית שערך אברהם אבינו בעצמו בבשרו, שאל את המוהל בכל דבר שהציע לפניו בעריכת הברית: האם גם אברהם אבינו עשה כך את הברית?... האם גם הוא ביצע 'אלחוש' ותפירות ואחזית צבת וכיוצא?

ענה לו המוהל בפשטות חד משמעית: לא כיו אלא אברהם אבינו קיים מצות הש"ת כפשוטה וכמאמרה, הוא תפס את האיזמל וערך הברית בלא שום עצות ותחבולות.

[על דרך שמפרשים בדברי רש"י (בראשית י"א א): "שנתן לו עצה על המילה", שהציעו לערוך המילה כמו שהיא כפשוטה, בלא שום חששות ותחבולות עזרה וסיוע שונים... - רק לסמוך ולבטוח באלקים המצווה על המצוה].

אם כן - אמר האיש וקבע בנחרצות - גם אנכי חפץ לעשות הברית כפשוטה כמו כן, בלא שום אלחושים ופטנטים... - הלא אמרת שאנו נכנסים בבריתו של אברהם אבינו, לכן במטותא ומך ערוך נא לי הברית בדיוק כמו שעשה אברהם אבינו, ואל

ספון אחך
והספר אצלך
אם אצות דמי משלוח

מוקד הזמנות ספרים
של הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
קו הזמנות של מכון טיב 0733-22-76-09

יר"ל ע"י קהילת שבתאי בבית ד' | רח' ישעיהו 7 ירושלים טל: 05276-10455 078-3331109 | shivti11@gmail.com

יהודי יקר! אל תחזיק טובה לעצמך, הנך עוזמן להדפיס ולהפיץ את העלון באזור פגזויר ולהיות שותף לזיכוי הרבים. הפענוינים יקבלו את העלון במייל (אפשר גם ישירות לרפוס) בקובץ להדפסה.

Anyone Interested in receiving Tiv Hakehila weekly in Hebrew or English should Email - Sheldon@hpins.net Or | zelig@gmail.com or text 718-249-7173